

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра початкової та дошкільної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор із науково-педагогічної роботи
Н. В. Михальченко

30 серпня 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Ступінь магістра

Спеціальність 013 Початкова освіта

Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Тимченко Алла Анатоліївна, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук.

Програму схвалено на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти

Протокол від «29» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти (Якименко С. І.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол від «29» серпня 2023 року № 1

Голова навчально-методичної комісії (Хрящевська Л.М.)

Програму погоджено навчально-методичною радою університету

Протокол від «30» серпня 2023 року № 12

Голова навчально-методичної ради (Н.В.Михальченко)

Анотація (українською мовою)

Ключові слова (українською мовою)

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Актуальні проблеми педагогіки початкової освіти» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 013 Початкова освіта за освітньо-професійною програмою «Початкова освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є актуальні проблеми педагогіки початкової школи, вимоги до особистісних і професійних якостей вчителя початкових класів та застосування у його роботі сучасних педагогічних технологій.

Міждисциплінарні зв'язки: «Актуальні проблеми педагогіки початкової освіти» тісно пов'язана з такими науками, як: загальні основи педагогіки, дидактика, психологія загальна, філософія, вікова психологія, соціологія.

Мета курсу: сформувати у майбутніх фахівців початкової освіти знання, вміння та навички необхідні для вирішення актуальних проблем реформування та оновлення початкової освіти, про сутність нових підходів та концепцій сучасної освіти та механізми розв'язання педагогічних проблем. Під час вивчення курсу студенти ознайомлюються з загальними тенденціями розвитку освіти в Україні, з основами компетентнісного підходу в освіті, вивчають основні напрями оновлення освіти в педагогічній системі України, концептуальні основи реформування освіти України. Відбувається формування навичок організації навчального процесу з використанням комп'ютерної техніки, засвоюються особливості психологічного супроводу першокласника у контексті реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти.

Ключові слова: Нова українська школа, Державний стандарт, педагогічна система.

Анотація (англійською мовою)

Ключові слова (англійською мовою)

The program of studying the normative educational discipline "Actual problems of pedagogy of primary education" is made according to the educational-professional program of preparation of masters of a specialty 013 Primary education according to the educational-professional program "Primary education".

The subject of study of the discipline is the current problems of primary school pedagogy, the requirements for personal and professional qualities of primary school teachers and the use of modern pedagogical technologies in his work.

Interdisciplinary links: "Actual problems of primary education pedagogy" is closely related to such sciences as: general foundations of pedagogy, didactics, general psychology, philosophy, age psychology, sociology.

The purpose of the course: to form in future primary education specialists the knowledge, skills and abilities necessary to solve current problems of reforming and updating primary education, the essence of new approaches and concepts of modern education and mechanisms for solving pedagogical problems. During the course students get acquainted with the general trends of education in Ukraine, with the basics of the competence approach in education, study the main directions of education renewal in the pedagogical system of Ukraine, the conceptual foundations of education reform in Ukraine. There is a formation of skills of the organization of educational process with use of computer equipment, features of psychological support of the first-grader in the context of realization of the State standard of primary general education are mastered.

Key words: New Ukrainian school, State standard, pedagogical system.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «**Актуальні проблеми педагогіки початкової освіти**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності **013 Початкова освіта** за освітньо-професійною програмою «**Початкова освіта**».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є актуальні проблеми педагогіки початкової школи, вимоги до особистісних і професійних якостей вчителя початкових класів та застосування у його роботі сучасних педагогічних технологій.

Міждисциплінарні зв'язки: «Актуальні проблеми педагогіки початкової освіти» тісно пов'язана з такими науками, як: Основи педагогічної майстерності та етика вчителя початкової освіти, сучасні моделі початкової освіти, методологія наукових досліджень, Інтерактивні технології в освіті.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1. 1. *Мета курсу:* сформувати у майбутніх фахівців початкової освіти знання, вміння та навички необхідні для вирішення актуальних проблем реформування та оновлення початкової освіти, про сутність нових підходів та концепцій сучасної освіти та механізми розв'язання педагогічних проблем.

1. 2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

Завдання курсу:

- Ознайомлення з загальними тенденціями розвитку освіти в Україні;
- Ознайомлення з основами компетентнісного підходу в освіті;
- Ознайомлення з основними напрямками оновлення освіти в педагогічній системі України;
- Ознайомлення з концептуальними основами реформування освіти України: проект «Нова українська школа»;
- Ознайомлення з сучасними вимогами до використання проектної діяльності у роботі вчителя початкових класів;
- Формування навичок організації навчального процесу з використанням комп'ютерної техніки;
- Засвоєння особливості психологічного супроводу першокласника у контексті реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Навички креативного мислення, набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі початкової освіти

ПРН 2. Уміння до імплементації законодавчих та нормативно-правових актів у галузі початкової та вищої освіти

ПРН 7. Уміння приймати управлінські рішення у галузі початкової освіти

ПРН 9. Уміння аналізувати знання про сферу освіти, сутність, зміст і структуру освітніх процесів, володіти системою знань про історію та сучасні тенденції розвитку педагогічних концепцій і предметних методик

ПРН 11. Уміння здійснювати самостійно-пошукову роботу; користуватися сучасними методами навчання, як складовою психолого-педагогічної компетентності викладача початкової школи.

ПРН 13. Уміння переносити знання у власний педагогічний досвід; критично аналізувати різні педагогічні теорії навчання та виховання, давати самостійну оцінку різноманітним явищам педагогічної теорії і практики

ПРН 14. Уміння застосовувати у практичній діяльності знання із нових педагогічних технологій, використовувати елементи інноваційних методик під час викладання дисциплін початкової ланки освіти

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

ЗК 2. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК 3. Дослідницько-праксеологічна. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно

ЗК-4. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

ЗК 7. Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ЗК-9. Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті.

II. Фахові:

ФК 1. Дослідницька. Здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової та вищої освіти, а також підвищення професійної майстерності викладача, вчителя.

ФК 2. Проектувальна. Здатність і готовність проектувати та застосовувати сучасні педагогічні технології з метою забезпечення оптимальних умов пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку, студентів ЗВО, аналізувати та оцінювати різноманітні психолого-педагогічні, методичні фактори, передбачати можливі наслідки їх застосування.

ФК 3. Організаційна. Здатність організувати навчально-пізнавальну, виховну діяльність молодших школярів та студентів, організації їх самостійної, пошукової роботи, участь у роботі кафедри, в організації та проведенні семінарів, конференцій, педагогічних читань, виставок, конкурсів, у розробленні навчально-методичних матеріалів щодо покращення якості роботи та професійної майстерності.

ФК 4. Предметна. Здатність і готовність застосовувати сучасні методи, технології, прийоми, засоби навчання і виховання у сфері освіти, спираючись на знання з дисциплін психолого-педагогічного циклу і методик навчання. *ФК 6.* Здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації.

ФК.6. Інформаційна. Здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться: 150 годин / 5 кредитів ECTS. ;

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Система освіти в сучасній Україні.

Структура освіти. Органи освіти: їх функції та структура. Управління освітою: принципи, методи та функції. Державні документи про освіту.

Тема 2. Загальні тенденції розвитку освіти в Україні. Початкова освіта в системі неперервної освіти України.

Глобалізація і розвиток сучасної освіти. Етапи розбудови української національної школи за часів незалежності. Провідні концепції виховання особистості в сучасній педагогіці: Концепція національного виховання; Концепція громадянського виховання. Початкова освіта в системі неперервної освіти України. Державні документи, що визначають зміст початкової освіти.

Тема 3. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти.

Сутність понять «компетентнісна освіта», «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція». Зміст поняття «ключова компетентність» та причини виникнення в освіті даного поняття. Інтегрований підхід міжнародних організацій до визначення ключових компетентностей в освіті.

Тема 4. Втілення ключових і предметних компетентностей у змісті шкільної освіти України.

Інтегрований підхід українських вчених до визначення ключових компетентностей у вітчизняній освіті. Характеристика ключових (метапредметних, універсальних) компетентностей. Компетентнісна спрямованість нових навчальних програм для початкової школи.

Тема 5. Професійна компетентність вчителя початкових класів.

Сучасний учитель початкових класів – творчий суб'єкт професійної педагогічної діяльності. Мета і завдання формування педагогічної компетентності. Суть педагогічної компетентності. Зміст педагогічної компетентності. Принципи формування педагогічної компетентності. Модель педагогічної компетентності. Шляхи реалізації компетентнісного підходу.

Тема 6. Стратегічні орієнтири реформування загальної середньої освіти: «Концепція Нової української школи».

«Концепція Нової української школи»: стратегічні орієнтири реформування загальної середньої освіти. Формула нової школи. Принципи на яких ґрунтується новий проект Стандарту початкової освіти. Визначення термінологічного поля понять компетентність, компетенція, компетентнісний підхід, ключова, предметна і міжпредметна компетентність. Характеристика ключових компетентностей нової української школи.

Тема 7. Методика формування в учнів ключової компетентності уміння вчитися.

Зміст і структура вміння учнів самостійно вчитися. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра. Аналіз нових програм для початкової школи щодо формування в учнів ключової компетентності уміння вчитися. Педагогіка партнерства – частина формули НУШ.

Тема 8. Розвиток критичного мислення молодших школярів у контексті НУШ

Коллективно-групове навчання (фронтальні методи): «Мозковий штурм», Методика «Кубування», Методика «Іронування», «Мікрофон», «Незакінчене речення», Методика «Сенкан». Технологія опрацювання дискусійних питань: Метод «Займи позицію», Метод прес. Кооперативне навчання: Методика «Кероване читання з передбаченням», Методики «Реакція читача» («Думайте - працюйте в парах - обмінюйтесь думками», «Щоденник подвійних нотаток», «Порушена послідовність», «Взаємні запитання»). «Ажурна пилка» («Мозаїка»). Технологія ситуативного моделювання (навчання у грі): проведення рольових ігор, Метод «Шести капелюхів».

Тема 9. Основні підходи щодо визначення модернізації змісту освіти України. Культурологічний підхід як основа модернізації змісту освіти. Інтегративний підхід до визначення змісту навчання. Діяльнісний підхід до організації навчального процесу. Рефлексивний підхід до навчання як умова саморозвитку вчителів і учнів. Технологічний підхід як стратегія організації навчального процесу. Дидактичні основи особистісно-орієнтованого навчання. Поняття особистісно-орієнтованого навчання. Його можливості і переваги. Основні положення. Вимоги до розробки дидактичного забезпечення. Організація особистісно-орієнтованого уроку. Освітні технології особистісно-орієнтованого спрямування.

Тема 10. Інформатизація процесу навчання у початковій школі.

Інформатизація освіти як процес розвитку інформаційного суспільства. Вимоги до вчителя початкових класів в умовах інформаційного суспільства. Пропедевтика вивчення інформатики та можливості застосування ІКТ в початкових класах. Значення ІКТ для учнів та вчителя.

Тема 11. Використання проектної діяльності у роботі вчителя початкових класів.

Концептуальні положення педагогічного проектування як ефективного інноваційного нововведення в освіті. Основні завдання педагогічного проектування в початковій школі на сучасному етапі: формування навичок самостійної діяльності, застосування знань у нестандартних ситуаціях; формування в учнів комунікативних умінь та навичок; формування навичок науково-дослідної роботи.

Тема 12. Психологічні та анатомо-фізіологічні основи становлення та розвитку особистості молодшого школяра.

Соціальна сутність особистості. Поняття розвитку і формування особистості. Природний і суспільний фактори розвитку, їх взаємозв'язок і взаємообумовленість. Основні види діяльності дітей, її розвиваючі можливості. Вікові періоди розвитку особистості. Вікова періодизація. Індивідуальні особливості учнів. Принципи, критерії та закономірності психічного розвитку людини.

Тема 13. Особливості адаптації першокласників у контексті реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти. Фізіологічна, психологічна і соціальна адаптація: динаміка і труднощі.

Структура та рівні адаптації дітей до школи. Фізіологічні та психологічні чинники адаптації першокласників. Основні показники виникнення шкільної дезадаптації. Рекомендації щодо підвищення рівня підготовленості дитини до школи. Характеристика груп дітей, які потребують особливої уваги, психологічного супроводження і допомоги у адаптаційний до школи період. Педагогічна взаємодія.

3. Рекомендована література

Базова

1. Актуальні проблеми педагогіки початкової освіти : [навч.-метод.посіб.] / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, Каф. педагогіки і методикдошк. та початк. освіти; [уклад. : М. С. Гордійчук, Л. Б. Попова, О. Ю. Попова]. – Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2014. – 151 с.
2. Буркова Л. В. Соціономічні професії: інноваційна підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах: монографія / Л. В.Буркова. - К.: Інформаційні системи, 2010. - 278 с.
3. Волошенко Л. Б. Модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Л. Б.Волошенко // Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. статей. - Ялта: РВВКГУ, 2005. - Вип. 8. - Ч. 1. - С. 36. - (Серія «Педагогіка і психологія»).
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / [С. У. Гончаренко]. - 2-ге вид., доп. й випр. - Рівне: Волинські обереги, 2011. - 552 с.

5. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г.Кремень; Академія педагогічних наук України. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - 1040 с.
6. 5. Как проектировать универсальные учебные действия в начальной школе: от действия к мысли: пособие [для учителя] / А. Г.Асмолов, Г. В. урменская, И. А.Володарская [и др.]; под ред. А. Г.Асмолова. - М.: Просвещение, 2008. - 151 с.
7. Клепко С. Ф. «Компетенізація освіти»: обмеження і перспективи / С. Ф.Клепко // Постметодика. - 2005. - №1 (59). - С. 9-18.
8. Коломинский Н. Л. Повышение психологической компетентности педагогических кадров / Н. Л.Коломинский. - К.: Освіта, 1992. - С. 62-80.
9. Локшина. О. І. Становлення «компетентнісної» ідеї в європейській освіті / О. І.Локшина // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методологічного семінару. - К.: Педагогічна думка, 2009. - С. 19-33.
10. Луговий В. І. Компетентності та компетенції: поняттєво - термінологічний дискурс / В. І.Луговий // Вища освіта України. - К.: Гнозис, 2009. - №3 (додаток 1). - С. 8-14. - (Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія технології»).
11. Равен Д. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Д. Равен; пер. с англ. - М.: Конті-Центр, 2002. - 396 с.
12. Степко М. Компетентнісний підхід: його сутність. Що є прийнятним, а що проблемним для вищої освіти України / М. Степко // Вища освіта України: теор. та науково-метод. часопис. - К., 2009. - С. 43-52.
13. Швалб Ю. М. Психологічні аспекти компетентнісного підходу в освіті / Ю. М.Швалб // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методологічного семінару / Ю. М.Швалб. - К.: Педагогічна думка, 2009. - С. 105-113.
14. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи [Електронний ресурс] / під заг. ред. О. В.Овчарук. - К.: К. І.С., 2004. - 112 с. - Режим доступу: [Http://www.undp.org.ua/files/en/33582maket_competence_eng_ost.pdf](http://www.undp.org.ua/files/en/33582maket_competence_eng_ost.pdf). - (Серія «Бібліотека з освітньої політики»).
15. Мартиненко С. М. Вивчення особистості молодшого школяра засобами педагогічної діагностики [навч.-метод. посіб.] : рек. Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка / С. М. Мартиненко, М. Д. Осколова ; рецензент: В. І. Бондар, Н. М. Бібік. - К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. - 144 с.
16. Локалова Н. П. Школьная неуспеваемость: причины, психокоррекция, психопрофилактика : [учебное пособ.] / Н. П. Локалова - СПб. : Питер, 2009. - 368 с. : ил. - (Серия «Учебное пособие»).
17. Матвієнко О. В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія / О. В. Матвієнко. - К.: Стилос, 2006. - 543 с.
18. Матвієнко О. В. Організація педагогічної практики з виховної роботи у початковій школі [Текст] / О. В. Матвієнко ; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К. : Стилос, 2003. - 124 с.
19. Попова О. В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Країні у ХХІ столітті / О. В. Попова. - Х., 2001. - 256 с.

Допоміжна

1. Брызгунов И. П., Касатиков Е. В. Непоседливый ребенок, или все о гиперактивных детях / И. П.Брызгунов, Е. В.Касатиков. - М. : Изд. Института Психотерапии, 2001. - 96 с.
2. Гусинский Э. Н. Введение в философию образования / Э. Н. Гусинский, Ю. И. Турчанинова. - М. : Изд. корпорация «Логос», 2000. - 224 с.
3. Досвід комплексної мінімальної мозкової дисфункції з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю дітей раннього віку // Соціальна педіатрія. - К., 2005. - Вип. 3. - С. 149-151.

4. Ілляшенко Т. Д. Типологія дітей з труднощами у навчанні / Т. Д. Ілляшенко // Дефектологія. – 1997. – № 2. – С. 37–41.
5. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія / С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко. – К. : МАУП, 2000. – 256 с.
6. Мартиненко С. М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи : [навч.-метод. посіб.] / С. М. Мартиненко. – К. : Сімкольорів, 2010. – 263 с.
7. Матвієнко О. В. Метод конкретних педагогічних ситуацій : [навч.-метод. посіб. для студ. пед. ф-тів вищих навч. закл.] / О. В. Матвієнко ; ред.В. І. Бондарь. – К. : Українські пропілеї, 2001. – 298 с.
8. Гальчинський А., Гаєць В., Кінах А., Семіноженко В. Інноваційна стратегія українських реформ.- К.: Знання України, 2004
9. Даниленко Л.І. Теоретичні аспекти освітньої інноватики //Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 36. наук, праць. Вип. 5; ред. кол. Л.І.Даниленко (гол. ред.) та ін.- К.: Логос, 2001.- С 3-11.
10. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття) – К., 1994.
11. Закон України “Про освіту”. - К., 1996.
12. Закон України “Про загальну середню освіту” // Освіта. - 1997. - 27 серпня.
13. Закон України “Про позашкільну освіту” // Освіта. - 1999. - 29 вересня.
14. 10.Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. - К.: Знання-Прес, 2003.
15. 11. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. - К.: Знання-Прес, 2003.
16. 12.Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах. – Вінниця: видавництво “Нова книга”, 2002. – 512 с.
17. 13.Савченко О. Я. У пошуках нової концепції школи першого ступеня навчання // Початкова школа. - 1990. - №1. - С. 27.
18. 14.Савченко О. Я. Реформування змісту початкової освіти // Початкова шко-ла. - 1996. - №1. - С. 2-7.
19. 15.Сластенин В. А., Каширин В. П. Психологія и педагогика. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 480 с.
20. 19.Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології. - Х.: Ранок, 2002. 20.Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті.- Харків, 2001.- 256 с

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит

5. Засоби діагностики успішності навчання: коллоквіум, тестування, самостійні та контрольні роботи, виступи, реферати.